

מערכת החינוך 2030

חיזוק הקשר בין מערכת
החינוך לבין ההורים |
הכוונה, הדרכה ותמיכה
בהורים בעולם

תוכן עניינים

חיזוק הקשר בין מערכת החינוך לבין ההורים הכוונה, הדרכה ותמיכה בהורים	
1 בעולם.....	
1. מבוא.....	3
2. תובנות מרכזיות.....	4
3. סקירת המדינות המפורטת.....	7
ארה"ב – צפון-קרולינה.....	7
ארה"ב – וושינגטון.....	8
ארה"ב – מרילנד.....	9
אוסטריה.....	10
נורבגיה.....	13
בריטניה.....	15
סקוטלנד.....	17
אירלנד.....	19
אוסטרליה.....	22
4. ביבליוגרפיה.....	24

1. מבוא

בחודשים האחרונים מוביל אגף אסטרטגיה תהליך שמטרתו גיבוש תכנית לשיפור הקשר של הגורמים במערכת החינוך עם ההורים. לשם כך, בוצעה עד כה עבודה מחקרית נרחבת וסדרת דיונים בנושא, בין היתר עם מנכ"ל משרד החינוך ועם צוות היגוי שהוקם עבור הפרויקט. במסגרת זו, עלה כי על מנת למצות את הפוטנציאל של המעורבות ההורית, המשרד מעוניין להעמיד כלים לסיוע להורים.

בהמשך לכך, בוצעה סקירת best practices של כלים, תכניות ופרקטיקות במדינות שונות עולם בנושא הכוונה, הדרכה ותמיכה בהורים. הסקירה התבססה על מסמכי מדיניות של המדינות השונות, וכן על מידע המופיע באתרי האינטרנט של משרדי החינוך המקומיים או של הגורמים האחראים על הנושא.

המדינות שנבחנו הן:

- (1) ארה"ב - צפון קרולינה
- (2) ארה"ב - וושינגטון
- (3) ארה"ב - מרילנד
- (4) אוסטרליה
- (5) נורבגיה
- (6) בריטניה
- (7) סקוטלנד
- (8) אירלנד
- (9) אוסטרליה

המסמך כולל שני חלקים: (1) תובנות מרכזיות, ו-2) סקירת הכלים, תכניות והפרקטיקות בכל אחת מהמדינות.

2. תובנות מרכזיות

קיימים מספר סוגים עיקריים של כלים בנושא הכוונת והדרכת הורים

האמצעים כוללים בעיקר שלושה סוגים:

- (1) **אתרי אינטרנט** הכוללים מידע בנושאים שונים, לרבות מידע מעשי על מערכת החינוך ומידע הדרכתי בנושאים שונים הקשורים להורות.
- (2) **סדנאות, קורסים והדרכות לקבוצות של הורים**, שרבות מהן בנויות באופן חווייתי וחלקן מאפשרות גם תרגול משותף עם הילדים.
- (3) **מרכזי המספקים ייעוץ ותמיכה פרטנית להורים** בנושאים שונים, הן במצבי שגרה והן במצבי משבר (המרכזים יכולים לספק גם סדנאות והדרכות).

תכני פעילות הכוונת והדרכת ההורים מגוונים: סיוע להורים לתמוך בלמידת ילדיהם, סיוע בהתמודדות עם

תפקיד ההורות וחיזוק המשפחה באופן כללי, וקידום העצמת ההורים

ניתן לחלק את תכני התכניות והכלים בהם נעשה שימוש בעולם למספר קטגוריות:

פיתוח יכולות תמיכה בלמידת הילד

כלים אלה כוללים סדנאות, פעילויות ומידע המסייעים להורים ללמוד כיצד לשפר ולייעל את תהליך הלמידה של ילדיהם.

חלק מהכלים הללו עוסקים בתחומי תוכן ספציפיים ובאופן בו ניתן לסייע בהם לילדים. למשל, התכנית לעידוד אוריינות מתמטית בסקוטלנד עוסקת בחיזוק המיומנויות המתמטיות של ההורים וחיבתם למקצוע באופן שישיע לטובה על הישגי הילדים. דוגמא נוספת היא "מסיבות הלמידה" במרילנד כוללות מפגשים בהם ההורים לומדים נושאים ספציפיים ומתרגלים את אופן הלימוד שלהם יחד עם ילדיהם.

כלים אחרים הינם כלליים יותר ומספקים להורים מידע והכוונה שיסייעו להם לעודד ולקדם את ילדיהם בלימודים, תוך יצירת סביבת למידה תומכת. למשל, "המכון למנהיגות הורים" בווינגטון מסייע להורים ללמוד להבין טוב יותר את החזקות ואת הצרכים של ילדיהם התלמידים. בנוסף, אתר ה- Parentzone Scotland של הממשלה הסקוטית מפרסם מידע שימושי להורים כמו ייעוץ וטיפים באיכות טובה בנוגע למעבר בין מסגרות, זכויות הילדים ועוד.

פיתוח יכולות הורות

כלים אלה כוללים תכנים ופעילויות שמסייעים ברכישת הידע והמיומנויות הנדרשים לתפקיד ההורות. התכנים יכולים לכלול מגוון של נושאים, החל מאופן צמצום סכנות בריאותיות והזנחה ועד לאיך להיות מעורבים בחיי הילדים, להפחית לחצים ולפתח עמם מערכת יחסים חמה, תומכת ואכפתית (כדוגמת תכנית Families and Schools Together בבריטניה).

תחום זה ממוקד לעיתים בהורים לילדים בגיל הרך מתוך הבנה שהכוונת הורים רלוונטית לא רק להורים לילדים בגילאי בית הספר, אלא מתחילה כבר בזמן ההיריון, ומשפיעה באופן המשמעותי ביותר דווקא בשלבים המוקדמים של ההורות. למשל, הקורס "זוגות מאושרים" בנורבגיה מספק הדרכה להורים צעירים באמצעות ביקורי בית של אחות מוסמכת. תכנית דומה קיימת גם בבריטניה ובאירלנד.

כמו כן, קיים דגש בתכניות על אוכלוסיות נוספות הזקוקות למענה מוגבר – משפחות בסיכון, משפחות עם ילדים בעלי צרכים מיוחדים או משפחות הנמצאות במצב משברי כגון גירושין. למשל, תכנית ה-Mellow Parenting באנגליה, כוללת סדרת סדנאות להורים לילדים עד גיל חמש עם צרכים סוציאליים ובריאותיים מיוחדים. דוגמא נוספת היא הקורס "מה אתנו" בנורבגיה המיועד להורים לילדים עם מוגבלות או צרכים מיוחדים, וכולל גם פורום שבו ההורים יכולים לחלוק חוויות ותובנות.

עם זאת, ישנן גם תכניות ופעילויות המיועדות להורים לילדים בכל טווח הגילאים. למשל, אוסטרליה מסבסדת סדנאות להורים בהן הם יכולים ללמוד על השלבים השונים של התפתחות הילד ועל גיל ההתבגרות, בכדי שיהיו מסגלים לזהות בעיות מוקדם ולפנות לגורמים הרלוונטיים על מנת לקבל העזרה המתאימה במידת הצורך. בסדנאות, ההורים לומדים גם על אסטרטגיות לגידול הילדים, יצירת שיתוף פעולה בני הזוג, וניהול קונפליקטים בתוך המשפחה. בנוסף, מופעלים במדינה מרכזי ייעוץ למשפחות.

פיתוח אישי ומקצועי של ההורה

ישנן מדינות בהן קיימת תפישה כי צריך לא רק לתמוך ביוזמות שמחזקות ומעודדות את תפקיד הורים כמחנכים ראשונים, אלא אף לתמוך ביוזמות שמעודדות הורים לקדם את תחומי העניין שלהם והקריירה שלהם, כי אלו משפיעים בתורם על הישגי הילדים. למשל, אחד היעדים שהוגדרו באסטרטגיה למעורבות הורים במרילנד היה קידום יוזמות שמקדמות תחומי עניין של הורים באמצעות חינוך, הכשרות מקצועיות ודרכים אחרות שתומכות בהורים ובקריירה שלהם. בהמשך לכך, מוצעות להורים סדנאות קריירה, בהן מוצגות להורים אפשרויות קריירה נוספות וניתנים להורים תמיכה בתהליך חיפוש עבודה והזדמנויות לנטוורקינג.

הכלים והתכניות להכוונה ולתמיכה בהורים יכולים להיות מוצעים על ידי גורמים שונים: הן על ידי המדינה והן

על ידי גורמים מקומיים וקהילתיים

בחלק מהמקרים, התכניות מופעלות על ידי הממשלה. במקרים אלו התכניות נוטות לפעול בפריסה ארצית ולהיות נגישות לקבוצות רחבות של האוכלוסייה. התכניות מתופעלות על ידי גופי מדינה או על ידי גורמים אחרים (כמו רשויות מקומיות או ארגוני מגזר שלישי) שמקבלים תקצוב עבור הפעילות. יש לזכור שבחלק מהמדינות קיים משרד לענייני משפחה, ולכן מתאפשר להם לטפל באופן הוליסטי יחסית בנושא.

כלי ממשלתי מרכזי אחד הוא אתרי אינטרנט הכוללים מידע ותכנים להדרכת הורים. אתרים כאלה אותרו באוסטרליה, אוסטרליה וסקוטלנד. כלי ממשלתי נוסף הוא מרכזים להורים ולמשפחות. באוסטרליה, המשרד לענייני משפחה וצעירים מסבסד יותר מ-400 מרכזי ייעוץ למשפחות, וברחבי נורבגיה פועלים מעל 50 מרכזים לייעוץ משפחתי, שקהל היעד שלהם הם זוגות, משפחות ויחידים. המרכזים נותנים שירותים כגון: טיפול זוגי ומשפחתי, טיפול במקרים

של גירושין, וכן קורסים לתמיכה בהורים טריים או בהורים לילדים עם צרכים מיוחדים. באוסטריה קיים בנוסף מוקד טלפוני שבאמצעותו ההורים יכולים לקבל ייעוץ.

כלים רבים מוצעים על ידי גורמים מקומיים, הכוללים את השלטון המקומי, ארגוני מגזר שלישי או בתי ספר (או רשתות בתי ספר). במקרים אלו היוזמות באות לתת מענה לצורך של הקהילה או של בית הספר הספציפי. דוגמא לכך, היא ה-Early Learning Centre וה-Multicultural Learning Community באוסטרליה – יוזמות ממוקדות בבית ספר בו 90% מהורים אינם דוברי אנגלית. דוגמא נוספת היא Sure Start Children Centres בבריטניה, הפועלים באופן עצמאי בכלל תחומי החיים בכל רשות מקומית מתוך חובה סטטוטורית.

בחלק מהפתרונות גם ההורים ממלאים תפקידים משמעותיים

חלק מהפעילויות מאפשרות שיתוף של רעיונות וחוויות בין הורים באופן שמעודד יצירת קהילת הורים. למשל, בתי הקפה להורים במרילנד יוצרים להורים סביבה המקדמת שיח של שיתוף מידע ורעיונות בנושאים שעשויים לעזור להם בתפקיד ההורות.

מעבר לכך, ישנן פעילויות שאף משלבות את ההורים בתכנון ובהובלת הפעילויות, באופן שמאפשר להורים לא רק להוות משאב אלא גם לקבל תחושת ערך עצמי והזדמנויות להגביר את מעורבותם בקהילה. למשל, המכון למנהיגות הורים בווישינגטון מאפשר להורים להשתתף גם בהנחיה וגם בתכנון הפעילות ובקביעת יעדים שנתיים.

לסיכום

- בתכנון אופן המעורבות של משרד החינוך בנושא הכוונה, הדרכה ותמיכה בהורים, יש לבחון מה מטרות הפעילות ומה מקומו של משרד החינוך בין כלל הגורמים העוסקים בנושא.
- בתוך כך נדרש להחליט:
 - מה מקומו של משרד החינוך בתחום: האם עליו להוביל את הפעילות בישראל? האם עליו להשתלב בפעילות של גורמים אחרים? האם עליו ליצור שיתופי פעולה? האם עליו לסייע לרשויות מקומיות ולבתי ספר בנושא? ועוד.
 - מה התכנים שיעסוק בהם: סיוע ישיר בנושאים הקשורים ללמידה? סיוע ברכישת מיומנויות הוריות? העצמת המשפחה?
 - מה קהלי היעד אליהם מעוניינים לפנות?
 - באילו דרכים נכון שהמשרד יפעל: יקים פעילות ארצית? יסבסד פעילות של גורמים שונים? יבנה "ארגז כלים" של best practices לגורמים המפעילים? ועוד.

3. סקירת המדינות המפורטת

ארה"ב – צפון-קרוליינה

למדינת צפון קרוליינה אסטרטגיה לשיתוף הורים ומשפחות בבתי ספר, שאחד העקרונות שלה מתייחס לקידום ולתמיכה בהורות אחראית, כולל: הדרכת הורים בנושא מיומנויות בתחום הבריאות, הבטיחות וכד'; קיום פגישות בבתי הספר ובקהילה על מנת לסייע להורים להבין את הצרכים והציפיות בשלבים שונים התהליך החינוכי; סיוע להורים ללמוד כיצד ליצור תנאים תומכי למידה בבית; סיוע להורים לפתח מודעות לצרכי האוריינות המילולית והלמידה בבית; ועוד.¹

האוניברסיטה להורים

אחת הדרכים ליישום האסטרטגיה הינה יוזמה של אחד המחוזות הנקראת – "האוניברסיטה להורים". היוזמה מיושמת ברשת בתי הספר שרלוט-מקלנבורג, שכוללת 174 בתי ספר ציבוריים, ושרבים מתוך תלמידיהם מגיעים ממשפחות השייכות למעמד סוציו-אקונומי נמוך.

"האוניברסיטה להורים" מציעה להורים קורסים וסדנאות בחינם, אירועים למשפחות ופעילויות מגוונות שיעזרו להם לרכוש כלים, ידע וביטחון ויסייעו להורים להפוך לשותפים מלאים בחינוך ילדיהם. התכנים המועברים להורים כוללים:

- (1) העצמת הורים – מידע ופעילויות להעלאת הביטחון העצמי והמוטיבציה של ההורים.
- (2) סיוע בלמידה במאה 21 – פעילות שתעזור להורים לסייע לילדיהם לנצל הזדמנויות ולהתמודד עם אתגרי הלמידה של המאה הנוכחית.
- (3) בריאות ורווחה – מידע ופעילויות שיסייעו להורים בחינוך הילדים לאורח חיים בריא פיזית ורגשית.
- (4) התפתחות אישית – הזדמנויות לפיתוח אישי ומקצועי של ההורים, שיאפשר להם לתמוך בעצמם ובילדיהם.

הקורסים והסדנאות מתקיימים במגוון רחב של מקומות, כגון: בתי ספר, ספריות ציבוריות, YMCA, מרכזי דת, בתי עסק ומרכזים קהילתיים, שכולם שמאופיינים בנגישות גבוהה עבור ההורים. הורים שאינם יכולים להשתתף במפגשים מסוימים יכולים לגשת לתכנים גם באמצעות אתר המחוז.

האוניברסיטה להורים מציעה למשפחות ולחברי הקהילה הזדמנויות רבות למעורבות, ומבוססת על פעילות מתנדבים (הורים וחברי קהילה נוספים) שמסייעים בשיעורים, בסדנאות, באירועים מיוחדים ובמפגשים בהם מספקים מידע.

בעקבות הצלחתו של המודל בהכוונת ההורים ובהעלאת מעורבותם בפעילות בית הספר וחינוך הילדים, המודל אומץ בהמשך גם במקומות אחרים בארה"ב.²

¹Public Schools of North Carolina, Department of Public Instructions, Parent and Family Involvement: A Guide to Effective Parent, Family, and Community Involvement in North Carolina Schools, 2016

² Hanover Research, Best Practices in Family and Community Engagement, March 2014

רשת בתי הספר הציבוריים Federal Way במדינת וושינגטון, כוללת 47 בתי ספר ציבוריים עם יותר מ-22,000 תלמידים, מתוכם כ-40% מרקע סוציו-אקונומי נמוך.

ב-Federal Way מחלקה לשותפות משפחתית וקהילתית (Family and Community Partnership Office), שתפקידה לקדם מעורבות משפחתית וקהילתית בבתי הספר. בשנים האחרונות המחלקה יישמה שורה של יזמות לקידום המעורבות המשפחתית והקהילתית.³

המכון למנהיגות הורים

אחת מיוזמות הליבה של המשרד הינה ה"מכון למנהיגות הורים", שהינו סדרת סדנאות שבמהלכן ההורים מחליפים ביניהם רעיונות ואסטרטגיות שיבטיחו את הצלחת ילדיהם. הסדנאות פותחו כחלק משיתוף פעולה בין המחלקה לשותפות קהילתית ומשפחתית וועד ההורים של רשת Federal Way.

הקשר של הורים עם מכון למנהיגות הורים מתחיל בהשתתפות בסדנת "Partnership 101" בה הורים משתפים פעולה עם אנשי צוות ולומדים איך להבין טוב יותר את החזקות ואת הצרכים של ילדיהם התלמידים. בנוסף, ההורים מתרגלים בסדנה איך לנהל שיחות הורים-מורים יעילות.⁴

התכנית מאפשרת להורים מעורבות בהתאם לחזקות שלהם: הסדנאות הינן בהנחיה של הצוות החינוכי אך גם הורים רבים משתתפים בהנחיה. ההורים גם משתתפים יחד עם המורים בתהליך התכנון של התכנית, הכולל קביעת יעדים שנתיים.

הסדנאות מתקיימות בבית ספר או מחוצה לו – בבתי המשתתפים ובמיקומים לא קונבנציונליים – כדי לאפשר נוחות ונגישות להורים. בנוסף, התכנית ממנה איש קשר שההורים יוכלו לפנות אליו בכדי לקבל סיוע ולהשתלב בפעילויות שמתקיימות בבית ספר (מהגן עד לכיתה י"ב), כך שגם ההורים שלא יכולים להגיע לכל הפגישות המסורתיות מצליחים להישאר חלק מקהילת ההורים.

כל אנשי הצוות המשתתפים בתכנית עוברים הכשרות מקצועיות ייעודיות, בהן הם לומדים לקבל את ההורים בברכה ולתת להם להרגיש נחוצים ושותפים ללמידה של ילדיהם.⁵

³ <https://www.fwps.org/Page/607>

⁴ The family & Community Partnership Office, Parent Leadership Institute, Partnership 101: https://www.fwps.org/cms/lib010/WA01919399/Centricity/Domain/247/Partnership_101_Handbook.pdf

⁵ Hanover Research, Best Practices in Family and Community Engagement, March 2014

ארה"ב – מרילנד

במדינת מרילנד קיימת מדיניות שיתוף הורים, הן עבור מסגרות לגיל הרך, והן עבור בתי ספר (כולל pre-school, כלומר מגן טרום חובה). לפי המדיניות, מעורבות ההורים הינה האחריות המשותפת של משפחות, בתי הספר והקהילה, כאשר מטרתם המשותפת היא לתמוך בלמידה ובהישגים של התלמידים באופן רציף מלידה ועד לגיל בית הספר. במסגרת זאת, **תמיכה והכוונת הורים מקבלת משמעות רחבה וכוללת אספקטים רחבים של תמיכה במשפחות וחזקון**. בתוך כך, אחד היעדים שהוגדרו באסטרטגיה למעורבות הורים לגיל הרך הוא תמיכה בשאיפות החינוכיות של חברי המשפחה וקידום תחומי העניין של ההורים באמצעות: חינוך, הכשרות מקצועיות ודרכים אחרות שתומכות בהורים ובקריירה שלהם.⁶ (פירוט של מדיניות מרילנד ניתן למצוא במסמך המפורט העוסק בסקירת מדיניות בנושא הורים בעולם).

להלן נציג כמה דוגמאות של פרקטיקות להכוונת הורים שיושמו במרילנד.

סדנה לבחינת אפשרויות קריירה של ההורים

הסדנה הינה יוזמה של מרכז לגיל הרך בשם Garrett County Judy Center Partnership שהינו חלק מרשת המרכזים לגיל הרך Judy Center, הפרוסים בשטח מדינת מרילנד ופועלים כמלכ"רים.

הסדנה לבחינת אפשרויות קריירה הינה חנימית ומיועדת להורים המעוניינים ללמוד על אפשרויות השכלה וקריירה עבורם. הסדנה כוללת את הנושאים הבאים:

- **אפיון אישי** – כל הורה ממלא טופס מקוון שמטרתו לזהות תכונות בסיסיות, ובסופו ניתנות להורה הצעות קריירה בהתאמה אישית.
- **בחינת אפשרויות תעסוקה נוספות** – כל הורה יכול ללמוד על תחומי קריירה חדשים, כולל דרישות ההשכלה של אותן אפשרויות, סביבת העבודה בתחומים אלה, והמעסיקים העיקריים.
- **בניית קשרים** – בסדנה נוכחים מעסיקים מסקטורים שונים, כגון תעשייה, שירותי בריאות ופיננסים, שההורים יכולים לשמוע מהם על אפשרויות תעסוקה וליצור עמם קשרים. כמו כן, ההורים יכולים ליצור קשרים גם עם הורים אחרים שעוסקים באותו תחום.

מסיבות למידה

גם מסיבות הלמידה הן יוזמה של מרכז לגיל הרך השייך ל-Judy Center, הפעם ב-Charles County. **מטרתן לסייע להורים לתמוך בהתפתחות ילדיהם הצעירים, ולפתח את המיומנויות שהם צריכים לקראת כניסתם לבית הספר**, מתוך הבנה שההורים הם המחנכים הראשונים של הילדים. המסיבות מלמדות את ההורים איך להפוך רגעים יומיומיים של השגרה שלהם לזמן למידה, באמצעות משחק, שירה, שיחה, קריאה ופעילויות אחרות.

⁶ Division of Student, Family and School Support Maryland State Department of Education, Maryland's PreK-12 Family Engagement Framework, a Shared Responsibility, 2016

הפעילות מורכבת מסדרה של ארבעה מפגשים. כל מפגש נמשך כ-90 דקות ולפעמים נוספות לו עוד 30 דקות עבור ארוחת ערב משותפת.

כל מפגש בנוי משלושה שלבים:

1. הכשרת ההורים – מחלקים את ההורים והילדים לשתי קבוצות. ההורים לומדים נושא מסוים (לדוגמא: מגנטיות) וכן טכניקות כיצד ללמד עליו את הילדים. הילדים משתתפים במקביל בפעילויות ובמשחקים שקשורים גם הם לנושא הפעילות של אותו יום.
2. לימוד הילדים – לאחר שהורים מקבלים את המידע ומתרגלים את המיומנויות הנדרשות בכדי ללמד אותו, הם פוגשים את הילדים, וכל ההורה מלמד את הילד שלו על הנושא החדש באמצעות הכישורים החדשים שרכש.
3. סיכום המפגש – לאחר התרגול מתקיים תחקיר וכן מחלקים מטלות ותרגילים לקראת המפגש הבא. המשפחות שמשותפות בכל ארבעת המפגשים שבסדרה מקבלים תעודת השלמת קורס.

סוג פעילות זה מאפשר פיתוח מיומנויות הורים ומפגשי משחק בין ילדים, ומייצר קהילת הורים.

בתי קפה להורים

בתי הקפה להורים הינם יוזמה של ה-Judy Centre ב-Caroline County. עיקר היוזמה הינה **קידום שיחות בין ההורים בנושאים חשובים שעשויים לעזור להם בהורות שלהם**. ההורים נפגשים בבית הקפה ומשתפים מידע ורעיונות שיכולים לסייע לטפל בילדים, לחזק הקשרים בתוך המשפחה ולעודד למידה של הילדים.

כדי לפתח שיחות מועילות, ההורים משתמשים בערכת כרטיסים ניידת ונוחה לשימוש שבה מגוון רב של שאלות הקשורות לחיזוק המשפחה. נושאי השיחה נעים מ- "מה אתה עושה כשאתה לא מבין מה עובר על הילד שלך?" ועד ל- "איך אתה משתמש כסף שלך בצורה הכי נכונה וחכמנית?". לשם כך, מוכשרים באופן ייעודי מנחים ומארחי שולחן.⁷

אוסטריה

לאוסטריה תכנית ממשלתית סדורה לסיוע למשפחות עם ילדים. התכנית מבטאת את **מחויבות המדינה לסייע ולתמוך בהורים ובמחויבות שלהם כלפי המשפחה, זאת באמצאות תמיכה כספית בהורים ומתן יעוץ ותמיכה להורים**. חלק מהותי מהתכנית עוסק בהכוונת הורים, כולל הנגשת מידע במגוון נושאים, מתן הזדמנויות להחלפת חוויות בין הורים, סיוע להורים בגילוי נקודות החוזק שלהם וסיפוק אסטרטגיות מעשיות להורים לשיפור התנהלותם היומיומית יחד עם דרכי יישום.

⁷The Maryland Family Engagement Coalition, The Early Childhood Family Engagement Framework Toolkit: Maryland's Vision for Engaging Families with Young Children, 2016

סדנאות ומפגשי הורים

במדינה קיים מגוון רחב של סדנאות להדרכת הורים שמאורגנות על ידי מוסדות שונים, לרוב מוסדות ללא כוונת רווח: מוסדות חינוך, מרכזים לפעילויות עבור הורים וילדים, ארגונים משפחתיים, ארגונים ציבוריים ומספר יוזמות פרטיות. **המשרד למשפחה ונוער מסבסד את כל הסדנאות והמפגשים באמצעות סבסוד המוסדות שמספקים אותם.**

הממשלה מפעילה גם אתר אינטרנט הכולל פלטפורמה נוחה למציאת אירועים וסדנאות הקשורים להורות ולחיי משפחה. האירועים והסדנאות מתבצעים בכל רחבי המדינה, ומתעדכנים באתר באופן שוטף.

בסדנאות אימהות ואבות לומדים על השלבים השונים של התפתחות הילד ועל גיל ההתבגרות, בכדי שיהיו מסוגלים לזהות בעיות מוקדם ולפנות לגורמים הרלוונטיים על מנת לקבל העזרה המתאימה במידת הצורך. כמו כן, ההורים לומדים על אסטרטגיות לגידול הילדים, יצירת שיתוף פעולה בני הזוג, וניהול קונפליקטים בתוך המשפחה. ההורים יכולים לקבל במפגשים תמיכה והכוונה גם מהורים אחרים.⁸

שירותי ייעוץ למשפחות

המשרד לענייני משפחה וצעירים מסבסד יותר מ-400 מרכזי ייעוץ למשפחות, שמופעלים על ידי ארגונים שונים. מטרת המרכזים היא לספק לציבור הרחב ייעוץ ותמיכה בנושאים שונים הקשורים למשפחה, בדגש על מכלול השלבים ההתפתחותיים בחיי המשפחה, וטיפול במשברים בתוך התא המשפחתי. חלק ניכר מהייעוץ הניתן במרכזים נוגע לגידול ילדים בכלל, ולילדים בגיל הרך בפרט. הייעוץ ניתן בחינם, אך אפשר לתרום למרכזים כסף.

במרכזי הייעוץ נמצאים צוותים של מומחים: רופאים, עובדים סוציאליים, יועצי זוגיות ויועצים למשפחות, עורכי דין, פסיכולוגים ואנשי חינוך. במרכזי הייעוץ מתקיימות קרוב לחצי מיליון פגישות בשנה, כאשר פגישת יעוץ ממוצעת אורכת כ-45 דקות. השעות שבהן רוב מרכזי הייעוץ פתוחים לקבלת קהל או מקבלים שיחות מותאמות גם לאוכלוסיות עובדות. זכותו של מי שמשתמש בשירותי הייעוץ להישאר אנונימי, והיועצים מחויבים לשמור על סודיות.⁸

אתר אינטרנט ייעודי להורים

המשרד לענייני משפחה ונוער באוסטריה הקים אתר אינטרנט ייעודי המספק מידע, פעילויות וחומרים מקצועיים להורים. התכנים המרכזיים באתר:

- מאמרים בנושאים מגוונים הנוגעים לגידול ילדים, חינוך, התפתחות הילד, בטיחות, פעילויות וכו'.
- חוות דעת של מומחים.
- הכשרות והדרכות להורים בנושאים שונים.
- ניוזלטר חודשי.
- אירועים וכנסים.

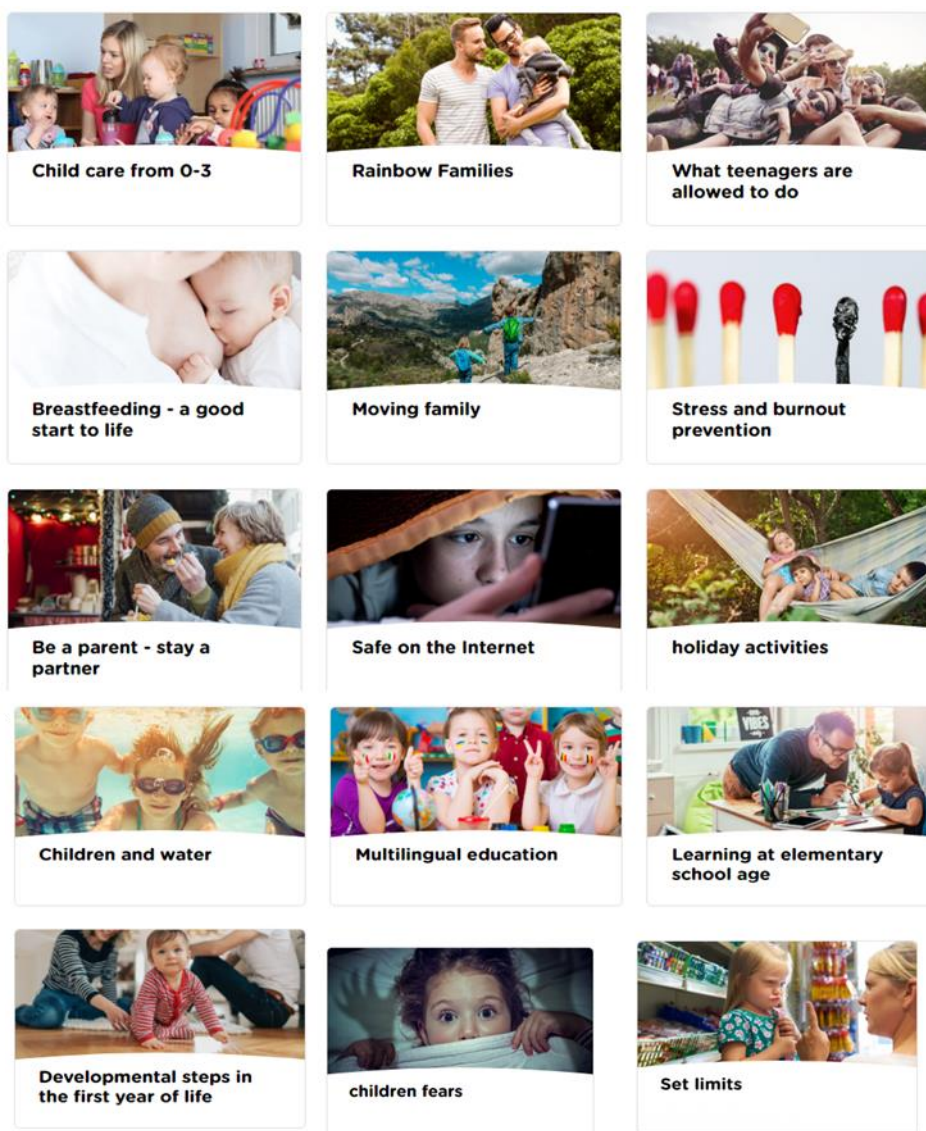
⁸ Federal Ministry of Economy Family and Youth, Children need love and... Support for Families in Austria and Child Care Allowance, 2013 edition

- חדשות ועדכונים בנושאי ילדים ומשפחה.
- המלצות לספרים וחומרי קריאה בנושאי משפחה.

להורים ללא גישה לאינטרנט מוצע מוקד טלפוני המספק מידע מעניין בנוגע להדרכת הורים.

תרשים 1 – דוגמאות לתכנים באתר הייעודי של ממשלת אוסטרליה להורים

מתוך <https://www.eltern-bildung.at>

התכנית הלאומית לליווי ולהדרכת הורים

התכנית הלאומית לליווי ולהדרכת הורים הינה יוזמה של המדינה שמתבססת על התכנית הבינ"ל להתפתחות הילד (ICDP), ומיועדת לכל ההורים לילדים מגיל לידה ועד גיל 18. מטרת התכנית היא לתמוך בהורים על ידי פיתוח היכולת לזהות את צרכי הילדים ושיפור היכולת שלהם לתת מענה לצרכים האלה.

את התכנית גיבש המשרד לילדים ולשוויון, האחראי ברמת המדינה לתחומי רווחת ילדים, אימוץ ילדים, ניהול מענקים וקצבאות, וסיוע בתחומים הקשורים לזכויות הילד, ייעוץ משפחתי, ועוד. הגוף האחראי על ביצוע התכנית הוא הרשות הנורבגית לענייני ילדים, נוער ומשפחה (Norwegian Directorate for Children, Youth and Family Affairs), הכפופה למשרד לילדים ולשוויון. יישום התכנית בפועל מתבצע על ידי צוותי החינוך ברשויות המקומיות.⁹

התכנית מתבצעת באמצעות מפגשים של קבוצות הורים עם יועץ מוסמך. במפגשים ההורים יכולים לדון בנושאים הקשורים לחינוך הילדים, ולשתף בחוויות אישיות ודעות. ההשתתפות בתכנית אינה כרוכה בעלות.

התכנית מתבססת על מחקרים רבים בתחום הפסיכולוגיה, לפיהם התפתחות הילד מתרחשת באמצעות אינטראקציות עם אנשים קרובים אליו, ומתמקדת בבניית מערכת יחסים חיובית בין ההורה לילד. התכנית מותאמת לקבוצות יעד שונות, ובהן הורים לילדים עם צרכים מיוחדים, הורים מקבוצות מהגרים ומבקשי מקלט, הורים אסירים, והורים במשפחות אומנה.

התקציב השנתי לתכנית עומד על כ- 3.5 מיליון קרונ (כ-2 מיליון שקלים), לא כולל תקציב המשכורות של העובדים המפעילים, (עובדי הוראה בגנים ובבתי-הספר, צוותים במסגרות רפואיות, עובדי שירותי הרווחה וכו').

שירותי ייעוץ להורים ומשפחות

ברחבי נורבגיה פועלים מעל 50 מרכזים לייעוץ משפחתי, שקהלי היעד שלהם הם זוגות, משפחות ויחידים (ישנה קדימות בייעוץ למשפחות עם ילדים קטנים או בגיל ההתבגרות).

המרכזים מעניקים מגוון רחב של שירותי ייעוץ לכל מי שמתמודד עם בעיות במשפחה או במערכות יחסים בין בני זוג, לרבות טיפול במצבים של קונפליקטים ומשברים. נוסף לייעוץ הפרטני, המרכזים מקיימים גם פעילויות קבוצתיות כגון קורסים לבניית מערכת יחסים, קבוצות להתמודדות עם מצבים של פירוק זוגיות וקבוצות להורים במשפחות עם בעיית אלימות. המרכזים לוקחים גם חלק פעיל בארגון מפגשים בתחום קידום הבריאות באוכלוסייה ועובדים בשיתוף פעולה עם מרכזי הבריאות המקומיים, גני הילדים ובתי הספר, שירותי הרווחה לילדים ומרכזי הסיוע לנשים.

השירותים, הפעילויות והקורסים המוצעים במרכזים כוללים:

⁹ https://bufdir.no/en/English_start_page/Family_counselling_services/Parental_guidance/

- (1) **טיפול זוגי** – לזוגות נשואים, זוגות שמתגוררים יחד או זוגות במערכת יחסים שלא מתגוררים יחד. השירות מוצע לזוגות הטרנסקסואליים והומוסקסואליים כאחד. ניתן לפנות לטיפול זוגי בעקבות בעיות במערכת יחסים או בעקבות קשר שמתפרק.
 - (2) **טיפול משפחתי** – הטיפול הינו עבור משפחות החוות קונפליקטים בין דוריים (בין הורים לילדים), שילוב בני משפחה חדשים וכו'.
 - (3) **טיפול במקרים של פרידה משפטית או פירוק מערכות יחסים** – המרכזים ליעוץ משפחתי אחראיים בין היתר להוביל תהליכי גישור. כל הזוגות להם ילדים משותפים מתחת לגיל 16 חייבים לקבל אישור גישור לפני שהמושל המחוזי יוכל לאשר להם פרדה משפטית או גירושין. תעודת גישור הכרחית גם בכדי לקבל את הגובה המקסימלי של קצבת ילדים. גם הורים שרוצים לפנות לבית משפט כדי לקבל אחריות על הילדים (Parental Responsibility) או הסדר משמורת קבוע צריכים לקבל תעודת גישור. מטרת הגישור היא לגרום להורים להגיע להסכמה בנושאי אחריות הורית, הסדרי משמורת קבועים וזכויות קבועות, תוך שמירה על טובת הילד.
 - (4) **שיתוף פעולה בין הורים לאחר פרידה** – במצבים של גירושין או פרידות משפטיות, ההורים עשויים להיות במחלוקת לגבי נושאים רבים הקשורים למה היא טובת הילד, כגון: פרטים מעשיים בנוגע לביקור הילדים ואיך הכי נכון לגדל את הילדים. במצב כזה, מרכז הייעוץ למשפחה יכול לעזור בכינון אקלים טוב יותר, המאופיין בשיתוף פעולה. כל ההסכמים שנערכים במרכזים מקדמים את טובת הילד.
 - (5) **קורס "זוגות מאושרים"** – קורס שנועד לעזור להורים טריים להתמודד עם השינויים והאתגרים במערכת היחסים הזוגית שלהם כתוצאה מתפקידם החדש. הקורס מעניק השראה ותמיכה כאחד.
 - (6) **קורס "מה אתנו"** – קורסים בהורות להורים לילדים עם מוגבלות וילדים עם צרכים מיוחדים. התכנית כוללת פורום שבו הורים יכולים לחלוק חוויות ותובנות על חיי המשפחה.
- שני שלישים ממרכזי הייעוץ המשפחתי מופעלים על ידי המדינה, באמצעות הרשות הנורבגית לענייני ילדים, נוער ומשפחה, והשאר פועלים בזכות תרומות ועל פי הסכמים עם הרשויות המקומיות. הסיוע בכל מרכזי הייעוץ ניתן ללא תשלום אך יש אפשרות לתרום ולהשתתף בעלויות.¹⁰

תכנית להדרכת הורים צעירים באמצעות אחיות

התכנית להדרכת הורים באמצעות אחיות (The Nurse Family Partnership parental guidance programme) יצאה לדרך כפיילוט בשנת 2016. מטרת התכנית היא לאפשר מעקב וליווי צמוד של אחיות למשפחות שנולד להן ילד ראשון וזקוקות לתמיכה והדרכה. התכנית שואפת להקל על הנטל ועל העומס המנטאלי של הורים טריים, למנוע טעויות והזנחה בטיפול בילדים, ולהעניק לילדים תנאים הולמים לגדילה ולהתפתחות. פעילות האחיות מתבצעת באמצעות ביקורי בית שהן עורכות בבתי המשפחות. התמיכה במשפחות נמשכת משלב ההיריון ועד שהתינוק מגיע לגיל שנתיים. ההשתתפות בתכנית אינה כרוכה בתשלום.¹¹

¹⁰ https://bufdir.no/en/English_start_page/Family_counselling_services/Family_counselling/

¹¹ <https://www.regjeringen.no/contentassets/0ada3bee46b54f498707f51bbc7d4b2c/barnekonvensjonen-engelsk-version-uu.pdf>

בריטניה

בבריטניה פועלות כיום תכניות רבות בתחום ההורות והמשפחה, שמרביתן מבוצעות על ידי עמותות וגופים פרטיים. התכניות מתקיימות לרוב במרכזים המקומיים לילדים ולהורים (מלידה ועד גיל חמש), בבתי הספר, או במוקדי שירותי הבריאות בקהילה.

חלק מהתכניות מוכרות על ידי מוסדות המדינה תוך תיאום עם הרשות המקומית, ומוצעות להורים בלא תשלום הודות לסבסוד ממשלתי. המימון לתכניות אלה מגיע ברובו ממשד החינוך או מגורמים האמונים על שירותי הבריאות.

חלק מהמידע על התכניות מתפרסם באתר האינטרנט של האקדמיה הלאומית לחקר ההורות, או באתר האינטרנט של משרד החינוך. לפני מספר שנים ביצע משרד החינוך מחקר מקיף במטרה לבחון את התכניות הקיימות של הדרכת הורים, ולפתח שיטות וגישות חדשות. בעקבות המחקר פיתחה האקדמיה כלי להערכה של תכניות הדרכת הורים, בעזרתן עשרות תכניות קיבלו ציון בהתאם לאיכותן ולמאפייני הפעילות שלהן.

להלן מספר דוגמאות מובילות של תכניות בתחום.

Mellow Parenting

התכנית מיועדת לאימהות או לאבות לילדים עד גיל חמש עם צרכים סוציאליים או בריאותיים מיוחדים, שיש להם בעיות רגשיות משמעותיות או שיש חשש לשלום ילדיהם. מטרת התוכנית הן הקניית מיומנויות בתחום ההורות ובדרך זו הקטנת הסיכון לילדים, שיפור הבריאות הנפשית של ההורים והפחתת מצבי חרדה ודיכאון בקרב ההורים. במסגרת התכנית, ההורים משתתפים ב-12-14 מפגשים קבוצתיים בהם הם לומדים לשלוט בכעסים, לזהות התנהגויות של ילדיהם ולהגיב אליהן בצורה נכונה. מדריכי הקורסים עוברים הדרכה ייעודית.¹²

Families and Schools Together

קורס המוצע על ידי ה-Education Endowment Foundation, שהינה עמותה עצמאית שנוסדה ב-2011 בכדי לשפר את ההישגים של התלמידים העניים ביותר באנגליה. **הקורס מיועד להורים לילדים בגילאי 3-11 המעוניינים לקדם את התפתחות ילדיהם, ולהוות חלק מחיי בית הספר והקהילה של הילדים.**

ההורים וילדיהם משתתפים בשמונה מפגשים שבהם ההורים לומדים כיצד להיות מעורבים בחיי ילדיהם, להפחית לחצים ולפתח מערכת יחסים חמה, תומכת ואכפתית. במפגשים מעודדים קיום של שגרה ביתית טובה, הכוללת הכנת שיעורי בית נעימה וזמני שינה וארוחות קבועים. בבחינת אפקטיביות התכנית לא נמצאו השפעות ספציפיות על הישגי הילדים, אך התכנית השפיעה באופן חיובי על היבטים חברתיים ורגשיים של הילדים. הפרויקט הצליח להביא למעורבות גבוהה, כאשר 83% מההורים שהתחילו את הפרויקט השתתפו ב-6 מפגשים או יותר.

¹² <https://www.mellowparenting.org/>

Positive Parenting Program

תכנית המיועדת להורים לילדים הרשומים ברשויות כילדים בסיכון או שהיו קורבנות להתעללות מצד הורים, ומטרתה לשפר את התמודדות ההורים עם התנהגות ילדיהם. התכנית כוללת 10 עד 12 מפגשים אישיים או קבוצתיים שבהם ההורים לומדים איך לנתח את ההתנהגות של הילדים, לשלוט בהתנהגויות לא רצויות של הילדים, לשלוט בכעס ובמצבי רוח, ולפתח עצמאות הורית. קיימות הוכחות לשיפור ההתנהגות הילדים בעקבות יישום התכנית.

Sure Start Children Centres

לרשות המקומית חובה סטטוטורית לשפר את רווחת הילדים במספר תחומים:

- רווחה פיזית נפשית ורגשית
- הגנה מפגיעה והתעללות
- חינוך הדרכה ופנאי
- התרומה שלהם לחברה
- רווחה חברתית וכלכלית
- צמצום פערים
- שירותי חינוך וטיפול לגיל הרך
- מקסום התועלת עבור הורים, הורים לעתיד וילדים
- להבטיח שיש ברשות המקומית מרכזי Sure Start Children Centre

בהמשך לכך, בכל רשות מקומית קיים מרכז Sure Start Children Centre אחד או יותר הפועל בכדי להשיג את המטרות שפורטו למעלה. המרכזים הינם גופים סטטוטוריים המנוהלים על ידי הרשות המקומית או גורמים אחרים תחת הנחייתה. המרכזים מספקים שירותים לגיל הרך, יעוץ, והכוונה לקבלת עזרה במקומות אחרים, ולכן הם פועלים גם כגורם מתכלל בין השירותים השונים הניתנים ברשות המקומית.

המטרה העיקרית של מרכזי "Sure Start Children" היא לשפר את ההישגים של ילדים צעירים ומשפחותיהם תוך התמקדות במשפחות מרקע סוציו אקונומי נמוך. בנוסף, המרכזים פועלים בכדי לצמצם פערים בהתפתחות הילדים ולהכינם לבית הספר היסודי, לשפר את מיומנויות ההורים ולשפר את בריאות הילד וסביבתו. העבודה מתבצעת בעבודה משותפת של אנשי מקצוע וסוכנויות שונות, כאשר רואים בשיתוף הפעולה עיקרון מנחה של הפעילות.

במרכזים ניתן לקבל שירותים כגון:

1. **בריאות** – יעוץ הנקה, יעוץ לבטיחות בבית, התפתחות הדיבור אצל ילדים ובעיות אפשריות בבריאות הילדים.
2. **חינוך לגיל הרך** – שירותי חינוך וטיפול לגיל הרך ופעילויות שונות.
3. **שירותי רווחה** – עבור ילדים, הורים והורים לעתיד.

4. הדרכות ושירותי תעסוקה עבור הורים והורים לעתיד.

5. מידע וייעוץ להורים והורים לעתיד.¹³

תכנית לביקורי אחות בבית

התכנית הינה תכנית חברתית בתחום בריאות הציבור, ביוזמת וניהול משרד הבריאות הבריטי. במסגרת התכנית אחיות מבקרות בבתי צעירים (בני 19 או פחות) שמצפים לילד או שהפכו להורים (עד לגיל שנתיים). האחיות משתתפות בתכנית מקבלות הכשרה מקצועית ייעודית, המקנה להן כלים לתמיכה ולהדרכה של ההורים. התכנית נועדה לסייע לאימהות צעירות לעבור היריון בריא, לוודא שהתינוק מתפתח באופן בריא ותקין, ולתמוך בהורים בתכנון העתיד שלהם. התכנית נבחנה במספר מחקרים ונמצאה אפקטיבית במניעת התעללות והזנחת ילדים. כמו כן נמצא כי לתכנית יש יעילות כלכלית שכן היא מצמצמת עבור המדינה הוצאות עתידיות בתחומי החינוך, הרווחה והבריאות.¹⁴

סקוטלנד

בסקוטלנד קיימת תכנית שילוב ושיתוף הורים במערכת החינוך הלאומית, ובנוסף לכל מחוז ישנה אסטרטגיה למעורבות הורים ספציפית לה.

למשל, חלק מהותי מחזון האסטרטגיה של מחוז Aberdeenshire הינו להבטיח תמיכה מלאה בהורים על מנת שיהיו מעורבים בחיים ובלמידים של הילדים, הן במסגרות לגיל הרך והן בבתי הספר. לפי האסטרטגיה, שבכדי להשיג מטרות אלה יש לעבוד על כמה תחומים מרכזיים, ביניהם מנהיגות ומיומנויות – כלומר חיזוק מיומנויות וביטחון עצמי בקרב הורים, משפחות והצוות החינוכי.¹⁵

להלן מספר דוגמאות מובילות של תכניות בתחום בסקוטלנד.

Parentzone Scotland

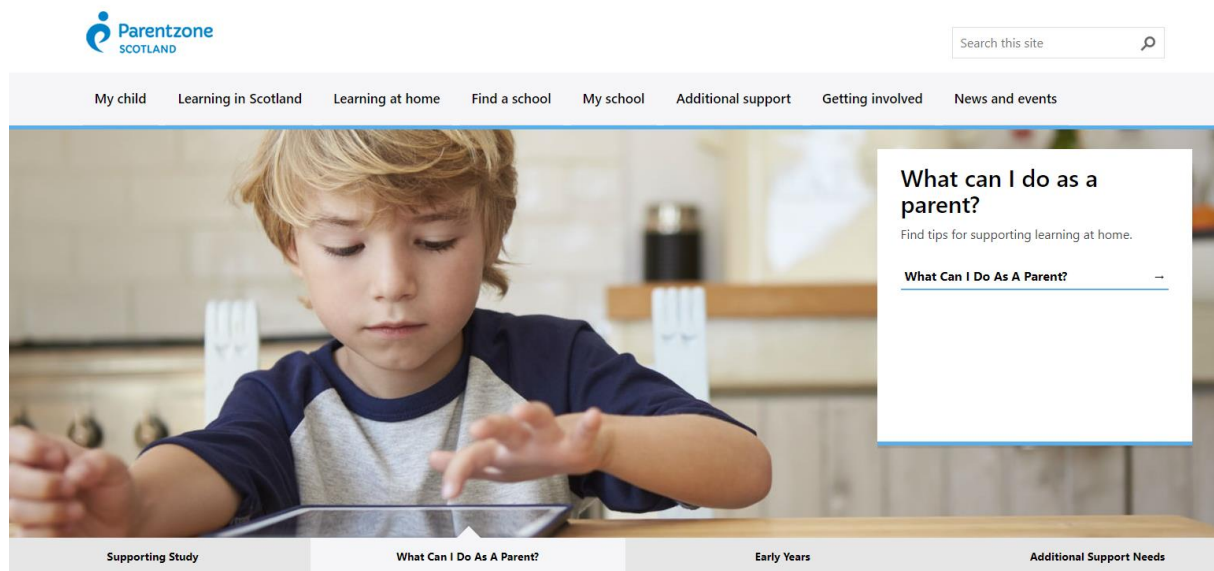
Education Scotland, שהינה הסוכנות מבצעת של הממשלה הסקוטית שהוקמה בשנת 2011 ואחראית על הפיקוח על תכניות הלימודים, הקימה אתר המפרסם מידע עבור ההורים. המידע להורים כולל: ייעוץ וטיפים באיכות טובה בנוגע למעבר בין מסגרות שונות, זכויות הילדים, מידע על כל אחד משלבי החינוך, מידע על תכניות לימודים, מידע על בתי ספר שונים, ומידע בנושא למידה בבית. בנוסף, האתר מספק גישה למגוון רחב של מידע ונתונים ברמת בית הספר.

¹³Department for Education, Sure Start children's centres statutory guidance, for local authorities, commissioners of local health services and Jobcentre Plus, April 2013

¹⁴Department of Health, The Family Nurse Partnership Programme Information leaflet, 2012

¹⁵Aberdeenshire Council, Parental Involvement and Engagement Strategy and Action Plan 2018-2021 Learning together in Aberdeenshire, live document last revised on 7th February 2019

תרשים 2 – אתר ממשלת סקוטלנד להורים ה- Parentzone Scotland

תכנית לעידוד אוריינות מתמטית

התכנית נולדה מתוך ההבנה שמתמטיקה ומספרים יכולים להיות מאיימים עבור חלק מהורים וזה יכול לגרום להשלכות שליליות על הלמידה ועל הישגי הילדים שלהם. לעומת זאת, גישה חיובית של הורים למתמטיקה ותמיכה בילדים בנושאים אלה יכולים להוביל לשיפור משמעותי של הישגי הילדים. בעקבות זאת, מספר **בתי ספר יסודיים ועל-יסודיים ברחבי סקוטלנד החלו לפעול על מנת לחזק את המיומנויות המתמטיות של ההורים וכך לשפר את הישגים ילדיהם.**

במסגרת הפעילות סופקו להורים מידע, ייעוץ ותמיכה לעידוד מעורבותם בשיעורי הבית ובלמידה של הילדים במתמטיקה. כחלק מהיזמה, ניתנה להורים האפשרות להשתתף בשיעורי מתמטיקה המתקיימים בתוך בית הספר, נפתחו קורסי מתמטיקה להורים, והתקיימו מפגשים בבית ספר (עם פיצה ושוקו חם) בכדי לעודד חיבה למתמטיקה ומספרים בקרב ההורים.

תכנית של בית ספר יסודי מרנס בתחום ה-STEM (מדע, טכנולוגיה, הנדסה ומתמטיקה)

במסגרת התכנית הבית ספרית, הורים השתתפו **בסדנה שעודדה את מעורבותם בלמידת הילדים, ושנתנה להם ידע וכישורים לתמיכה בלמידה שלהם.** לאחר מכן, ההורים קיבלו ערכות קריאה ביתיות בנושאי ספרות ומתמטיקה שבית הספר הכין לשימושם בבית עם הילדים.

בשלב הבא, **חלק מהורים ערכו סדנאות הכנה בביתם להורים אחרים** באותו המודל שהמורים הכירו להם. ההורים גם קיבלו אחריות על מאגר הערכות (כמו אלה שהבית הספר חילק) ועל מערכת ההלוואות של הערכות.

Save the Children's Families Connect Programme

התוכנית הינה בשותפות של בתי ספר, מורים, חברי קהילה וצוות של ארגון Save the children. מטרת התכנית היא לעודד הורים וילדים ללמוד יחד, תוך מתן דגש על אוריינות, התפתחות השפה, אוריינות מתמטית, והתפתחות רגשית.

התכנית נמשכת לאורך 8 שבועות וקהל היעד שלה הוא הילדים שעוברים מהגן לבית הספר היסודי וילדים הנמצאים בשנים הראשונות של בית הספר היסודי.

התכנית מספקת סדרת פעילויות, טכניקות ומשחקים שהורים יכולים לקיים עם הילדים בכדי לתמוך ולקדם את הלמידה שלהם בבית. בסדנאות מנסים לסייע להורים להבין מה הם כבר עושים בכדי לתמוך בלמידה של הילדים, ולבחון איזה משחקים ופעילויות חדשים הם יכולים לאמץ כדי לתמוך בהם ולעזור להם באופן יותר יעיל.¹⁶

אירלנד

בשנת 2018, המשרד לענייני ילדים ונוער באירלנד הגדיר תכנית לאומית וחזון לגיל הרך. אחד המהלכים המרכזיים בתכנית מתמקד בבניית מודל חדש של תמיכה והכוונת הורים. התכנית חותרת לספק להורים שירותים ומידע איכותיים ומבוססי ראיות בכדי לתמוך בהתפתחות הילדים ובבניית קשרים חיוביים בתוך המשפחה לאורך כל הדרך.¹⁷

כמו כן, באירלנד פועל החל מ-2014 גוף בשם TUSLA שאחראי לשיפור רווחת הילדים במדינה ולמתן שירותים ייעודיים לילדים ומשפחות. גוף זה הוקם כגוף סטטוטורי עצמאי כחלק מרפורמה לריכוז תחת גוף מרכז אחד של כל תחום הגנת הילד, שירותי הבריאות לילדים, הטיפול בפעוטות, ושירותי הרווחה והתמיכה במשפחות. הגוף מעסיק למעלה מ-4000 עובדים ויש לו תקצוב שנתי של כ-750 מיליון אירו.¹⁸

להלן דוגמאות למספר תכניות שמפעיל TUSLA.

מרכזי משאבים למשפחות

באירלנד 121 מרכזים בפריסה ארצית שמספקים שירותים לקהילות המקומיות. מטרת המרכזים היא לעזור למשפחות מוחלשות לשפר את התפקוד של התא המשפחתי. כל מרכז הוא אוטונומי ועובד מול משפחות, קהילות וסוכנויות שונות (סטטוטוריות ולא סטטוטוריות). המרכזים מספקים מגוון רחב של שירותים אוניברסאליים או ספציפיים לקבוצות אוכלוסייה מסוימות הגרות באזור, וכן הזדמנויות פיתוח אשר עונות על צרכי המשפחות.

¹⁶Aberdeenshire Council, Parental Involvement and Engagement Strategy and Action Plan 2018-2021, Learning together in Aberdeenshire, 2018

¹⁷ A whole-of-Government Strategy for Babies, Young Children and their Families, 2019-2028 Department of Children and Youth Affairs

¹⁸ https://www.dcy.gov.ie/documents/earlyyears/19112018_4966_DCYA_EarlyYears_Booklet_A4_v22_WEB.pdf

¹⁸ <https://www.tusla.ie/about/>

בין השירותים הזמינים במרכז:

- **מידע, ייעוץ ותמיכה** לקבוצות יעד ספציפיות. הייעוץ הינו במגוון רחב של נושאים: ייעוץ זוגי (לזוגות נשואים ולא נשואים), ייעוץ עבור פעוטות וילדים בגיל ההתבגרות, תמיכה בילדים שחוו מוות או פרידות קשות בתוך המשפחה.
- **קורסים והזדמנויות הדרכה.**
- **פיתוח יכולות ומנהיגות בתוך קהילות.**
- **תמיכה בהתפתחות אישית וקבוצתית.**¹⁹

Prevention, Partnership and Family Support Programme (PPFS)

התכנית הינה תכנית מקיפה של התערבות מוקדמת למניעת מצבי סיכון עבור ילדים ונוער, הכוללת כמרכיב מרכזי גם תמיכה בהורים.

להלן המישורים בהם פועלת התכנית:

- **השתתפות:** תמיכה בהשתתפות הילדים בהחלטות המשפיעות עליהם.
- **הורות:** תמיכה בהורים בתהליך פיתוח כישורי ההורות שלהם. התמיכה מתבצעת באמצעות מרכזי הייעוץ, מידע המופיע ב-toolkit הזמין להורים, וטיפים להורים המופעים בעמוד Parenting 24seven (כל אלה זמינים באתר של טוסלה).
- **הזמנה:** פיתוח אסטרטגיה לבניית שירותים בצורה היעילה, השוויונית והפרופורציונית ביותר על מנת לשפר את התוצאות וכדי לאפשר זמינות לאוכלוסייה.
- **גישה מותאמת אזור:** יישום גישות שונות התואמות את הצרכים של האזור הספציפי במטרה לזהות צרכים ולמצוא את הפתרונות המתאימים.
- **מודעות ציבורית:** פרסום העבודה, בכדי להגביר המודעות ציבורית בנושאים אלו.²⁰

¹⁹ <https://www.tusla.ie/services/family-community-support/family-resource-centres/>

²⁰ <https://www.tusla.ie/services/family-community-support/prevention-partnership-and-family-support/>

תרשים 3 – חמישה מהלכים מרכזיים בתכנית להתערבות מוקדמת למניעת מצבי סיכון עבור ילדים ונוער

מתוך ה-PPFS Prevention, Partnership and Family Support Programme

Mothers Helping Mothers

תכנית המופעלת על ידי ה-Health Service Executive, החל משנת 1980. בעבר, אחות הייתה מבקרת בקרב המשפחות ומדריכה את האימהות הטרויות משלב ההיריון ועד שהתינוק הגיע לגיל שנתיים. התכנית השתנתה לאורך השנים, וכיום אימהות מנוסות ממלאות את תפקיד האחיות בביקורים של אימהות טרויות הזקוקות לתמיכה. קהל היעד של התכנית הוא הורים לילד ראשון או שני המגיעים מאזורים מוחלשים, אימהות או אבות חד-הוריים, הורים צעירים שהם בעצמם בגיל ההתבגרות, ומבקשי מקלט ופליטים. התכנית מספקת תמיכה להורים טריים וכלי לבניית רשת חברתית.²¹

²¹ <http://www.irishhealth.com/article.html?id=10063>

אוסטרליה

באוסטרליה קיימת אסטרטגיה לשותפות בין בתי ספר להורים. במסגרת האסטרטגיה ניתנות דוגמאות של Best Practices בנושאי הורים ומערכת החינוך, ביניהן גם מספר דוגמאות בנושא הכוונת הורים. החזון העומד בבסיס המסמך הוא שמשפחות ובתי ספר צריכים לעבוד יחד כשותפים כדי לחנך את הילדים והנוער (פירוט של מדיניות מרילנד ניתן למצוא במסמך המפורט העוסק בסקירת מדיניות בנושא הורים בעולם).

במסגרת אסטרטגיה ניתנות דוגמאות של Best Practices בנושאי הורים והמערכת החינוך. בין הדוגמאות מספר דוגמאות בנושא הכוונת הורים. להלן מספר דוגמאות למהלכים.

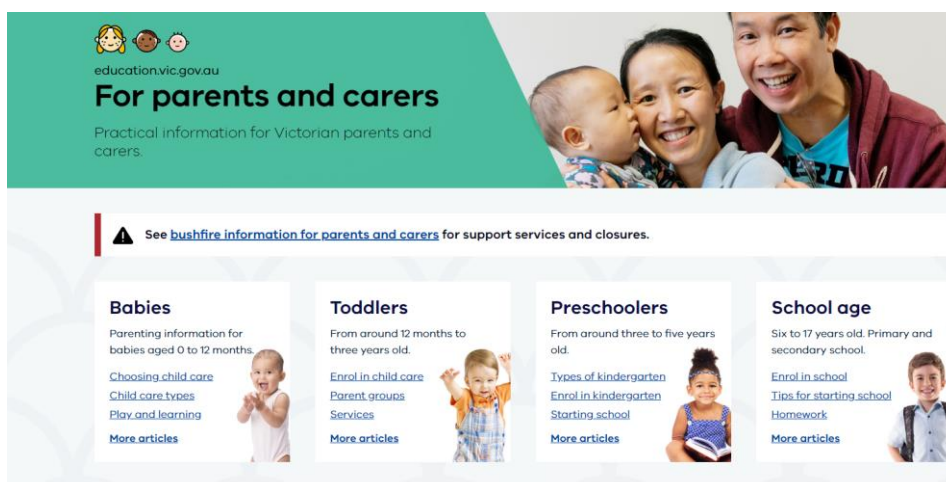
For Parents-website of the Department of Education and Skills

באתר של המחלקה לחינוך של מדינת ויקטוריה, ישנו אזור נרחב המיועד להורים. האתר כולל:

- מידע על ילדים בגילאים שונים: מלידה עד שנה, משנה עד 3, 3-5, 6-17.
- מידע ומנוע איתור לגבי גני ילדים, מעונות יום ובתי ספר ציבוריים.
- גישה למחקרים ו-Best Practices, במגוון רחב של נושאים הרלוונטיים להורים כגון: התנהגות הילדים, התפתחות הילד, אכילה ותזונה של ילדים, בטיחות, ובריאות.
- הפניה לכלי נוסף הזמין להורים בשם ה-Parentline שהינו מוקד טלפוני להורים לילדים מלידה עד גיל 18. במוקד מספקים תמיכה ויעוץ להורים גם באופן אנונימי. היועצים המטפלים בשיחות הם בעלי הכשרה בפסיכולוגיה או בעבודה סוציאלית.²²

תרשים 4 – דוגמא למידע באתר המחלקה לחינוך של מדינת ויקטוריה

מתוך ה- The Department of Education and Skills' website For Parents

²² <https://education.vic.gov.au/parents/Pages/default.aspx>

Early Learning Centre and Parent Community Centre

ה-**Early Learning Centre** וה-**Parent and Community Centre** הן שני יוזמות של בית ספר באוסטרליה. הורי הילדים בבית הספר מגיעים לרוב מרקע סוציו אקונומי נמוך, ואחוז המשפחות החד הוריות בהן גבוה. **מטרת היוזמות הייתה לעצור מגמת צמצום הרשמה לבית הספר:**

- ה-**Early Learning Centre** עוזר לילדים בגילאי לידה עד גיל 4 להתכונן לבית הספר ובמקביל מדריך את ההורים כיצד לסייע לילדים בהתפתחותם.
- ה-**Parent and Community Centre** הינו מרכז תמיכה להורים ולקהילה. המרכז עונה לצורך של ההורים לייצר קהילת הורים. המרכז הוקם בתוך הבית הספר והוא למעשה כיתה שבית הספר ריהט בצורה ביתית עם ספות, כסאות נוחים, שולחן אוכל ומחשב. במרכז מתקיימת ישיבה שבועית של ההורים, ובמקביל לישיבה ניתנת השגחה בחינם בחדר הסמוך על ילדי המשתתפים, כאשר חלון חד כיווני קטן מאפשר להורים להתבונן בגננות. בזכות הפרויקט הורים גם מייצרים קהילות הורית ומתגברים על ההרגשה של בידוד חברתי וגם מקבלים השראה מאופן טיפול הגננות בילדים.²³

Multicultural Learning Community

יוזמה בית ספרית שפותחה בקהילה שבה 90% מהתלמידים מגיעים ממשפחות שאינן דוברות אנגלית, ונועדה **לחזק הקשרים בין המשפחות לבין בית הספר**. הפרויקט מורכב ממספר יוזמות שונות:

- הקמה ותפעול של קבוצת משחק לילדים בגיל הרך והאימהות שלהם.
- תכנית לתמיכה במעבר בין חינוך לגיל הרך לבין גן הילדים.
- סדרה של שמונה סדנאות בשתי שפות עבור הורים בנושאים לבחירתם, כגון: מיומנויות הורים, בטיחות בדרכים, אנטי בריונות.
- טיול הורים שבו יוכלו לחוות את הלמידה שילדים חווים במהלך אירוע כזה.

חשוב לציין שבהתחלה חלק מאנשי צוות התנגדו לפרויקט בטענה כי הוא מעניק להורים קול והזדמנות לקחת תפקיד מוביל מדי בתוך בית הספר. לכן, המהלך דרש ממנהל בית הספר מסירות למטרה של שינוי תרבותי בתוך בית הספר.²²

²³Australian Government, Department of Education, Employment and Workplace Relations, Family-School Partnerships Framework A guide for schools and families

4. ביבליוגרפיה

1. Public Schools of North Carolina, Department of Public Instructions, Parent and Family Involvement: A Guide to Effective Parent, Family, and Community Involvement in North Carolina Schools, 2016
2. Hanover Research, Best Practices in Family and Community Engagement (March 2014)
3. Division of Student, Family and School Support Maryland State Department of Education, Maryland's PreK-12 Family Engagement Framework, a Shared Responsibility, 2016
4. The family & Community Partnership Office, Parent Leadership Institute, Partnership 101
5. The Maryland Family Engagement Coalition, The Early Childhood Family Engagement Framework Toolkit: Maryland's Vision for Engaging Families with Young Children, 2016
6. Federal Ministry of Economy Family and Youth, Children need love and... Support for Families in Austria and Child Care Allowance, 2013 edition
7. Department for Education, Sure Start children's centres statutory guidance, for local authorities, commissioners of local health services and Jobcentre Plus, April 2013
8. Department of Health, The Family Nurse Partnership Programme Information leaflet, 2012
9. Australian Government, Department of Education, Employment and Workplace Relations, Family-School Partnerships Framework A guide for schools and families
10. Aberdeenshire Council, Parental Involvement and Engagement Strategy and Action Plan 2018-2021, Learning together in Aberdeenshire, 2018
11. A whole-of-Government Strategy for Babies, Young Children and their Families, 2019-2028 Department of Children and Youth Affairs

Websites:

1. <https://www.fwps.org/Page/607>
2. https://bufdir.no/en/English_start_page/Family_counselling_services/Parental_guidance/
3. https://bufdir.no/en/English_start_page/Family_counselling_services/Family_counselling/
4. <https://www.regjeringen.no/contentassets/0ada3bee46b54f498707f51bbc7d4b2c/barnekonvensjonen-engelsk-versjon-uu.pdf>

-
5. <https://www.mellowparenting.org/>
 6. <https://fnp.nhs.uk/about-us/what-is-fnp/>
 7. <https://www.tusla.ie/about/>
 8. <https://www.tusla.ie/services/family-community-support/family-resource-centres/>
 9. <https://www.tusla.ie/services/family-community-support/prevention-partnership-and-family-support/>